

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Росица Симеонова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.4. Социални дейности

докторска програма „Социални политики и социална работа“

Автор: Иван Георгиев Дечев

Тема: Развитие на социалните услуги „Личен асистент“ като предпоставка за гарантиране на правата на хората с увреждания в България

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Иван Дечев е зачислен като задочен докторант в катедра „Социални дейности“ в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ през 2018 г. с научен ръководител доц. д-р Людмила Векова. Има завършена магистратура „Мениджмънт на социалните организации“ в същия университет. Магистър по Право на СУ „Св. Климент Охридски. Професионалният му опит е пряко свързан с проучваната проблематика, като допринася за задълбочеността, стойността и приносите на дисертационното изследване. През последните над 10 години е свързан с институцията омбудсман на РБългария, изпълнявайки експертни и ръководни позиции, свързани с правата на хората с увреждания и участие в разработването и мониторирането на политики и нормативни документи, свързани с тази целева група.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационното изследване е посветено на актуален теоретико-приложен проблем, разположен в значимото поле на социалната работа с пълнолетни лица с увреждания, тяхната социална подкрепа, защита и реализация на правата им в България. Реализиран е обхватен и ретроспективен обзор и анализ на националната система за предоставяне на социални услуги на хората с увреждания в България, с фокус върху изискванията и механизмите за предоставяне на социалната услуга „Личен асистент“, личната помощ по Закона за личната помощ и асистентската подкрепа по Закона за социалните услуги на нуждаещите се хора с увреждания като част от системата на социалните услуги в страната.

Дисертационното изследване е приносно за теорията и практиката на социалната работа с хора с увреждания, тъй като промените в националната система за подкрепа на тази це-

лева група, основана на реализиране на техните права (с фокус независим живот) и изследване на ефектите за потребителите не са били обхванати и задълбочено изследвани в специализираната научна литература у нас досега, и то на базата на ясно определени критерии и концептуална основа.

3. Познание на проблема

Докторант Иван Дечев демонстрира много добро познание на проучваната проблематика, като последователно и убедително защитава авторската си позиция, базирана на целенасочен обзор и анализ на релевантни научни концепции, на националното и международно законодателство и на авторско емпирично проучване по темата, което обхваща мнението на всички заинтересовани страни. Библиографията по темата на дисертационния труд включва 157 източника, от които 61 на български и 30 на английски език, 25 нормативни акта и 41 интернет източници.

4. Методика на изследването

Дисертационното изследване е реализирано чрез набор от теоретични и емпирични методи, които са подходящо подбрани, съчетани, балансирани и релевантни на проучваната проблематика. Методите за теоретичното проучване обхващат анализ, сравнение и синтез, а на емпиричното изследване - моделиране, анкетен метод, методи за обработка и анализ на емпирични данни, сравнение и синтез.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертацията е с обем 213 страници, разпределени в увод, три глави, заключение, приноси и библиография. Броят на приложенията е 3 с обем от 25 страници. В текста са представени и 1 таблица и 38 фигури.

В първа глава (с. 20-66) на дисертационния труд „Теоретичен преглед на международното развитие на понятията за уврежданията, независимия живот и асистентската подкрепа“ е реализиран успешен и широкообхватен теоретичен обзор на научни публикации по темата на изследването, като са анализирани съставните теоретични аспекти на проучвания проблем. В тази част на изследването много добре са концептуализирани и дефинирани основните за изследваната проблематика термини - увреждане, инвалидност, асистентска подкрепа, асистентска помощ, социално включване, права на хората с увреждания, независим живот. Авторските тези са много добре аргументирани и подкрепени от доказателства, базирани на анализ на релевантното национално и международно законодателство, проучване на добри практики в други страни (с акцент опитът на Швеция). В обобщение са формулирани адекватни на анализа изводи, базирани и на професионална рефлексия.

Във **втора глава** (с. 67-115) на дисертацията „Развитието на социалните услуги „личен асистент“ в България“ е реализиран преглед на развитието на разбирането за уврежданията, правата на хората с увреждания и асистентската подкрепа в българския национален контекст и тяхната реализация през последните 20 години. В тази част на труда е направено сравнение между уредбата на асистентската подкрепа до 2018 г. и Закона за личната помощ по 10 обосновани от автора критерии. *В резултат на този анализ и сравнение с Шведския модел за асистентска подкрепа, докторантът обективно и коректно систематизира основни изводи и обобщения и адекватни на тях предложения за необходими подобрения на системата за подкрепа на хората с увреждания в България.*

В **трета глава** на дисертацията (с. 116 - 174) „Изследване на механизмите за оценка на развитието на асистентската подкрепа и на удовлетвореността на ползвателите“ са представени резултатите от проведеното от докторанта емпирично проучване по темата. В тази част са представени дизайнът, организацията, методиката на емпиричното изследване и получените резултати. Основната цел на емпиричното изследване е „да се извърши проучване и оценка на системата на асистентската подкрепа в България и нейното развитие и на механизмите за осъществяване на контрол върху качеството ѝ след влизането в сила на новото законодателство“. За реализирането на тази цел са формулирани адекватни изследователски задачи.

Чрез избора на анкетният метод е проучено мнението на всички заинтересовани страни - ползватели на асистентската подкрепа и на техните законни представители, на социални работници от ДСП и на експерти от общинската администрация, които работят в системата на предоставянето ѝ. Разработени са три авторски въпросника за трите групи респонденти, като включените въпроси са релевантни на целта и имат добър обхват по отношение на формулираната изследователска цел, задачи и критерии.

Извадката на изследването включва 506 респонденти, разпределени както следва: 399 социални работници от Дирекции „Социално подпомагане“; 56 експерти от общини в страната; 51 потребители на асистентска подкрепа на нуждаещи се от чужда помощ и на техните законни представители. Целта на въпросниците за специалистите, хората с увреждания и техните законни представители е да се проучи тяхното мнение за развитието на асистентската подкрепа и на нейното качество от въвеждането ѝ до 2021 г., когато е приключено изследването; да се установят предизвикателствата пред системата и пред ползвателите и да се очертаят необходимите изменения за осигуряване правата и интересите на нуждаещите се, в съответствие с изискванията на утвърдените международни стандарти.

Получените резултати от изследването по определените параметри са много добре анализирани и онагледени и на тази база са формулирани релевантни и аргументирани изводи, обобщения и ценни препоръки за подобряване на механизма на предоставяне на асистентската подкрепа у нас, които биха повлияли върху нейното качество и по-доброто гарантиране на правата на хората с увреждания и за независим живот.

Проведеното емпирично изследване, като замисъл и дизайн, реализация и формулирани изводи, обобщения и препоръки за подобряване на нормативната база и механизмите за предоставяне на асистентската подкрепа, е пригодно за теорията и практиката на социалната работа с хора с увреждания у нас.

Изводите, до които достига докторанта от проведеното теоретико-емпирично изследване, са много добре обобщени и в заключението на дисертационното изследване, което е пригодно с много добре формулираните и обосновани препоръки за подобряване на системата за асистентска подкрепа у нас.

Приноси на докторанта

Като приемам формулираните от докторанта теоретични, научно-приложни и практически приноси за проучваната проблематика, бих открила следните основни приноси на дисертационния труд:

Научни приноси:

- Реализирано е обхватно и задълбочено проучване на нормативната регламентация и практика на предоставяне на асистентската подкрепа за хора с увреждания у нас, като е направен и ретроспективен анализ на развитието ѝ през последните 20 години, както и сравнение с добри практики в други страни (с акцент опитът на Швеция).

Научно-приложни приноси:

- Конструиран е авторски модел, съдържащ набор от аргументирани критерии и свързан с него инструментариум за оценка на регламентацията и качеството на предоставяните асистентски услуги за хора с увреждания чрез проучване на мнението на всички заинтересовани страни.
- Реализирано е задълбочено и обхватно емпирично изследване за оценка на регламентацията и качеството на предоставяните асистентски услуги за хората с увреждания у нас и са формулирани адекватни и приносни изводи за състоянието на системата у нас.
- На базата на изводите от проведеното теоретично и емпирично изследване са формулирани аргументирани препоръки за преодоляване на съществуващите

дефицити в нормативната уредба на услугата „асистентска подкрепа“ и за подобряване на нейната практическа реализация за гарантиране на правата на хората с увреждания, техния независим живот и подобряване качеството им на живот.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Докторантът представя общо 5 научни публикации по темата на дисертационното изследване, всички на български език, от които 1 студия и 4 статии в сборници от научни конференции.

Представеният дисертационен труд и научни публикации на докторанта по темата категорично показват личното участие на Иван Дечев в проведеното дисертационно изследване и очертават безусловния извод за неговата лична заслуга за получени научни резултати и формулираните приноси на научното изследване.

7. Автореферат

Представеният от докторанта автореферат на дисертационния труд е с общ обем от 32 стр. и коректно отразява и систематизира структурата, съдържанието и приносите на дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на докторанта да продължи проучванията си по тази актуална и значима за теорията и практиката на социалната работа тематика, като в още по-голяма степен популяризира получените резултати и препоръки от изследванията си. Неговият богат професионален опит и експертиза по проучваната тема биха могли да имат положителен ефект и принос за актуализиране на релевантната нормативна база, а оттам и на положителните ефекти от функционирането на системата за по-доброто адресиране на потребностите на хората с увреждания и осигуряване на независим живот с високо качество.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработеният от Иван Дечев дисертационният труд *съдържа научни и научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания* на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният дисертационният труд е завършено, стойностно и приносно за науката и практиката на социалната работа научно изследване, с фокус върху социална работа с хора с увреждания, техните права и предоставяни социални услуги. То показва по категоричен начин, че докторант Иван Дечев притежава задълбочени теоретични познания и професионални умения по научна специалност 3.4. Социални дейности, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Иван Георгиев Дечев по професионално направление 3.4. Социални дейности.**

25.04.2023 г.

Изготвил становището: .....

(Доц. д-р Росица Симеонова)